

«Retorneu els marbres d'Elgin»

Pandelís Bukalas
Traducció: Pau Sabaté

L'article va ser publicat al diari *Η Καθημερινή* [El Quotidià], el 3 de desembre de 2023, per Pandelís Bukalas, poeta, escriptor, traductor i periodista, col·laborador habitual d'aquest rotatiu, on actualment escriu un article d'opinió cada diumenge. L'original es trobarà en el següent enllaç: <https://www.kathimerini.gr/opinion/562761772/apodote-ta-elgineia-marmara/>

A K. P. Kavafis hi tornem molt sovint, per moltes i diverses raons. De vegades, sense cap motiu en especial, només perquè algun vers seu sentenciós sembla que ens curi la incapacitat de posar titulars quan escrivim en un diari o una pàgina web. Ja passa, això, amb la poesia, i amb la literatura en general. La fem servir de guarniment. Tant si hi queda bé com si no.

Tot és «dantesc», plogui nevi o faci sol, com si la Divina Comèdia fos la nostra lectura preferida. Aquest adjectiu, el segueixen de prop els «suïcides ideals» de Kostas Kariotakis, especialment en el periodisme d'esports. Encara que no encaixi. Al poema no se suïcida ningú, ho sap tothom: «"és el final" xiuxiuegen "ara", / convençuts, en el fons, que ho ajornaran». Per contra, al camp se suïcida de debò («de debò», només que entre moltes cometes) l'equip que sempre porta la iniciativa i juga més bé però li claven un gol o tres punts quan el partit expira.

El periodisme d'esports, sempre atrevit, també fa temps que fa anar el mot rapsòdia amb un sentit completament nou. La paraula a hores d'ara designa la gesta, l'obra mestra, una cosa excel·lent, en definitiva, i no la «part d'un poema èpic amb entitat temàtica» o la «composició musical improvisada basada en motius musicals populars» (segons el Diccionari d'ús de la llengua grega de Khristóforos Kharalambakis i l'Acadèmia d'Atenes).¹

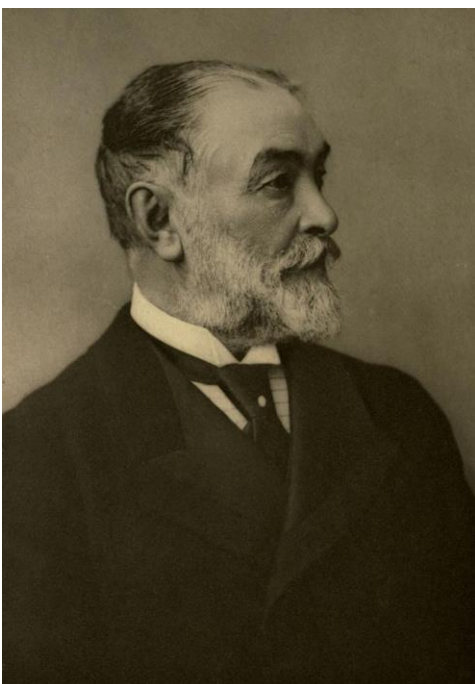
Heus ací una mostra de la collita abundosa de titulars que rapsodegen: «La rapsòdia dels 5 gols d'Erling Haaland», «La rapsòdia de Messi tal dia com avui de fa 15 anys», «Rapsòdia grega: gol de Giakumakis», «La rapsòdia de Furtunis», «La rapsòdia d'Aitor», «La rapsòdia de Vassilis Torossidis», «Mathieu Valbuena: la rapsòdia d'un que estava "acabat"». «Rapsòdia futbolística de la senyora AEK d'Almeida!» «El gol "rapsòdia" de l'insuperable Milenko al camp de Pafos!» «Rapsòdia de Laso amb la "personal" del seu jugador». «La "rapsòdia" grega contra Sèrbia: totes les cistelles de la selecció a la semifinal». «La... rapsòdia de Iannis al *finale*». Però també: «Atalanta de Bèrgam: els rapsodes d'una epopeia de l'atac».

¹ L'equivalent de «rapsòdia» a la nostra premsa esportiva sol ser més aviat «recital».

No he fet cap recerca sistemàtica. De tota manera, fins i tot amb una ullada ràpida se'n poden treure les conclusions següents: 1) La «rapsòdia» resignificada té com a mínim sis anys d'edat, perquè l'any de naixement de la meua troballa més antiga és el 2017, i per cert és xipriota: «Rapsòdia futbolística amb gol màgic de Neymar». 2) Les troballes són nombroses i esparses. Podem parlar, doncs, de consagració del nou significat del mot «ραψωδία», com ha passat amb «per la gràcia de», que ara ja es fa servir amb el sentit de «per culpa de» en contextos negatius, i no de «gràcies a» en positius. 3) Força vegades la paraula va entre cometes, mentre que de manera esporàdica s'hi posen tres punts al davant. A la premsa les cometes són una cosa entre coartada, butlla d'indulgència i clau que obre tots els panys, fins i tot els que ja estan oberts. 4) De moment, segons sembla, la «rapsòdia» rebatejada només es fa servir a la premsa esportiva.

«Els marbres d'Elgin»

Tornem, però, a Kavafis i als dos textos amb què va intervenir a la qüestió i que va publicar l'abril de 1891 amb els títols «Els marbres d'Elgin» i «Més sobre els marbres d'Elgin» (vid. K. P. Kavafis, *Prosa [1882;-1931]*, a cura de Mikhalis Pierís, Íkaros, 2003). «Un periòdic respectat d'Anglaterra, *El segle XIX*», escriu l'alexandrí, «va publicar el primer de març [1891] un article intítulat “Facècies sobre els marbres d'Elgin”. Els amants de les arts i de les antiguitats recordaran el moviment que ha tingut lloc darrerament a Anglaterra perquè es retornin a Grècia les antiguitats que fa 80 anys Lord Elgin, ambaixador de la Gran Bretanya a la Sublim Porta, va arrabassar –amb el pretext de protegir-les– de l'Acropolis. L'erudit sr. Frederic Harrison va donar un suport entusiasta al moviment i va escriure a *El segle XIX* el famós article “Retorneu els marbres d'Elgin”. La resposta a aquest article la va escriure el director del periòdic, afirmant que el sr. Harrison, en parlar del retorn dels marbres d'Elgin, només feia broma».

Retrat del jurista i historiador britànic Frederic Harrison (1831-1923) realitzada per Alexander Bassano en 1901.

Imatge: Wikimedia Commons

Kavafis està enfadat. No fa sentimentalisme, però. Usa amb mestria la seva gran arma, la ironia. I adopta els arguments mesurats i raonables de Frederic Harrison, fent-los saber de passada al públic grec. Arguments que no disten gaire dels que ha emprat l'estat grec des que va començar a reclamar les antiguitats robades, ara de manera sistemàtica i organitzada i adés de manera superficial, cercant el cop d'efecte i per a consum intern. «Els marbres d'Elgin», escrivia Harrison, «són completament diferents de totes les altres escultures. No són escultures. Són talls d'un monument únic, del monument més famós del món, que encara es manté dret, malgrat que en ruïnes, que és el símbol nacional i el pal·ladi d'un poble coratjós i lloc de pelegrinatge per a la humanitat civilitzada...». A orelles de sord.

Les quatre raons

Cito el segon article de Kavafis: «[El sr. Harrison] diu ben clar que no condemna en absolut lord Elgin per haver sostret les antiguitats en qüestió, però enumera quatre raons amb les quals demostra que la possessió dels marbres per lord Elgin en primer lloc i la nació britànica en segon contravé els principis del dret. 1. Lord Elgin va adquirir els marbres del Partenó no pas dels grecs, sinó dels seus dominadors turcs. 2. Els grecs es van resistir tant com els era possible al seu trasllat i no van fer mai res per danyar-los. 3. Els homes de lord Elgin van prendre el que van voler sense la més mínima cura pel monument que espoliaven. 4. La nació britànica va adquirir els marbres grecs per una quantitat nul·la». «Per adquirir-los, lord Elgin va gastar 14.000 lliures. Quin bon negoci!», diu Kavafis amb ironia al seu primer article.

Business... Sí, van ser un «bon negoci» per a l'imperi britànic, els marbres del Partenó, i les antiguitats d'Egipte, d'altra banda, i les de Mesopotàmia, i la resta de coses que es van rapinyar «per protegir-les». Els imperis, encara que només en quedi una ombra, no es justifiquen. No donen explicacions, perquè l'explicació és el seu poder, o el record que en queda. Ni s'avergonyeixen de res. La cultura de la vergonya no els incumbeix. Van anihilar pobles sencers i van desfer nacions, i encara presumeixen d'haver-les civilitzat i cristianitzat. Ara tindran vergonya per uns quants marbres? Ni que siguin els del Partenó?